

صاحبی، مدیری، محرری:

آبونه بدلی:

سنہ لکھی ۱۰۰ غروش

آئی آئی ۵۰ »

اوی آئی ۲۵ »

کان یازار دن هایان قبول کورولنلر:
تاریخ سیراسیله درج ایدیلمیر.

مجموعہ

۱۳۳۸

اداره خانہ سی:
شہزادہ باشندہ (تعالیٰ اسلام)

جمعیتی مرکز عمومی سی

مرکز توزیعی:

باب عالی جادہ سندنہ (اتحاد)

تجارت (کتبخانہ سی)

اسلامک نفعیہ خادم مقالات

مع التشر قبول ونشر اولونور

یازانلک شخصیتی دکل، یازینک احمیتی
نظر دقتہ آلمیر.

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی و شہیدیک شہری
فجره اسمیر

فی ۱۰ غروش

۱۳۳۹ رمضانہ مخصوص نسخہ

عدد: ۱۱

منبرجات:

رمضان المبارک، اوروج، ثبوت رمضان، تنویر مساجد، تراویح، تراویحہ کیدیش،
ماہیہ تماشاسی، قنندیل اوچورماسی، رمضان داوولجیلری، سحور وامساک، تریاکیک،
تمجید، رمضان کوندوزلری، سرکیار وجامع دونوشلری، افطار، حضورہایون درسلری،
خرقہ سمادت زیارتی، عسکرہ بقاوا توزیعی، ۱۷ رمضان، اعتکاف، لیلہ قدر، قدر آلابی
فطرہ و ترفیہ فقرا عرفہ کونی، عرفہ معایدہ سی - طاهر المولوی. برقچ رباعی - توقادی زاده
شکیب. برقطعہ - محی الدین رائف. امین خاکی - صالح صائم. صوک نیاز - امین خاکی محمودیک
وشیخ رضا افندی مرحوملر نی کشمیری و بعض ایاتی - طاهر المولوی. قارلر مزدن تمنی.

رمضان المبارک

صد شکر کلن ماه شریف رمضاندر
حقك نم رحمتی مبذول جهاندر
آجیلدی ینه مصرع دروازه غفران
حقن طلب مغفرتہ وقت وزماندر
بر نعمت حقدرکه ورود ایلهدی روزه
تختده هزاران کرم ولطف ، نہاندر
باران سرشک ایله دوکولسه نوله عصیان
برك کنه معصیتہ وقت خزاندر

و اصف اندرونی

جناب حق ؛ حسن امثالک ادرا کیله امت محمدی
مشرف ایسین . (اون بر آیک بر سلطانی) دہ نیان
رمضان شریف کلدی . بو شهر مبارکک نام قدیمی (نائق)
اولدینی قاموس ترجمہ سندن مذکور بولوندینی کبی اسم
حاضری ایچین ده شو معلومات محرردر :

« شهر رمضان : مؤملرک معلومدرکه ماه روزدر . . .
ورمضان تسمیه سنک وجهی بودرکه وقتاکه عربلر شہوری
اسماء قدیمہ سندن تحویل ایلدکلرنده اول سنہ ہر آئی نہ موسمده
واقع اولدیسہ آنکله تسمیہ ایلدیلر . ماه مزبورک لغت قدیمہ ده
اسمی (نائق) اولوب اول سنہ موسم شدت حرہ تصادف
ایلمکله رمضان ایله تسمیہ ایلدیلر عندالبعض رمض الصائم اذا
اشند حرجوفہ مادہ سندن ، یاخود حرق معناسنہ اولان
رمضدن [*] مأخوذدر . صائمک کناہلری یا قوب محوایلدیکجون
اطلاق اولندی . ورمضان لفظی بعضلر عندندہ اسماء حسنادن
اولفظہ بو قول اکر صحیح ایسہ مشتق دکلدلر ، یاخود غافر
معناسنہ راجعدرکه ذنوبی محو وازالہ ایدیمی دیمک اولور . . .
بعض علماء بالکیزجه جاء رمضان دیمکی منع ایلدیلر ، بلکه جاء
شهر رمضان دیمک لازمدر . زیرا (لاتقولوا رمضان فان رمضان
اسم من اسماء الله تعالى ولكن قولوا شهر رمضان) عنوانده

[*] الرض : فتحقینلہ کونشک اسیمی قومہ وطاشہ
بغایت تأثیر ایلمک . . . وکون زیادہ سیلہ اسی اولیق . . . وقبرغین
برده یالینی یوریمکله آباق یاغتی معناسنہ درہ قاموسی ترجمہ سی

حدیث وارد اولمشدر [۱] لکن (بیہقی) بو حدیثی تضعیف
ایلدی وحی احادیث صحیحہ ده ثابتدرکہ (اذاجاء رمضان فتحت
ابواب الجنة وغلت ابواب النار وصفدت الشياطين) عنوانیلہ حدیث
شریف وارد اولمشدر . پس مجرداً ابرادی جائدر »

اسامی شہوردن بالکیز (رمضان) لفظی قرآن کریمده
و « داخلندہ قرآن انزال ایدیلن شهر رمضان » مآلندہ کی (شہر
رمضان الذی انزل فیہ القرآن . . . سورة البقرة) نظم
جلیلندہ واقع اولمشدر .

أوت ، قرآن کریمک مبدأ نزولی ؛ رمضان شریفدر .
آیات قرآنیہ ؛ رمضانک اون یدیسندہ نزولہ باشلامش
ومنجماً ، یعنی لزوم کورولدیجکے کوندہ ریلک اوزردیکرمی
اویچ سنہ ظرفندہ ختام بولمشدر .

(انا انزلناه فی لیلة القدر) آیت کریمہ سندنہ کی انزال
ایسہ قرآن حکیمک ذات اقدس رسالته تبلیغ اولونمادن
اول اوکیجه مجموعاً سماء دنیایہ کوندہ ریلدیکنہ اشارتدر .
مفسرلردن بعضیلری (شہر رمضان الذی انزل فیہ
القرآن) ی داوروجنک فرضیتی حقندہ حکم نازل اولان
رمضان ، دیہ تفسیر ایتشلردر .

اوروج

آمدہ شهر صیام سنجق سلطان رسید
دست بدار ازطعام مآندہ جان رسید

حضرت مولانا

[شهر صیام کلدی ، اونک کلمہ سیلہ سلطانک سانجاغی ده
ورود ایتدی . آرتیق یمکدن آل چک . زیرا جان سفرہ سی
کلدی]

مکلف بولونان ہر مسلمانہ رمضانده اوروج طوتمق
فرضدر . اوروجک عربیسی اولان (صوم) و (صیام)
امساک معناسنہ در . اصطلاحده :

[۱] رمضانک اسماء السہدن اولدینی ده سویلہ نمشدلر . بو
تقدیرده شهر رمضان (شہراہ) دیمک اولور . فقط اک
طوغروسی : رجب وشعبان لفظلرینک ؛ رمضاندن اولکی ایکی
آیک اسمی اولدیلری کبی رمضان کلمہ سی ده شهر صیامک آدیدر .
تفسیر خازن .

« زمان مخصوصه وجه مخصوص اوزره اشیاء مخصوصه ده
امسا کدر . زمان مخصوص : نهار شریعتی مبارکده طلوع
فجر دن غروب شمسه قدر اولاف مدتدر . وجه مخصوص :
نیتده ، یعنی قصد طاعت اتمکدن عبارتدر . اشیاء مخصوصه :
اکل و ترب و وقاع کبی شیلدر - کتاب الصوم)

(کما کتب علی الذین من قبلکم) اخبار قرآنیسی وجهله
ایم سالفه نیک هپسی ده اوروج طومتقه مکلف ایدی [*]
اصحاب شرایع شویله طورسون ، اقوام جاهله نیک بیله
اوروج طومتقلربی تاریخ بیلدریور . مثلاً (مضر)
قیله سی ، رجب آینه فوق العاده تعظیم ایدر و او آی
ظرفنده صائم اولوردی . کذا قرشیلر ؛ محرمک او تنجی
کونی اوروج طوتارلردی . احتمال که بوعادت ؛ کندیلرینه
اسماعیل علیه السلام دن قالمش ، یاخود او کون صائم اولان
یهودیلردن انتقال ایله مشدی . برکنده ارتکاب ایتمه لرینک
کفارتی ، یاخود بر قیطلقدن قورتولمالرینک شکرانه سی
اولوق اوزره صوم عاشورایه باشلادقلری ده مرویدر .

حضرت عایشه رضی الله عنها وعن ابویها نیک « کان
عاشوراء یوما تصومه قریش فی الجاهلیة وکان رسول الله
صلی الله علیه وسلم یصومه موافقة لهم - بخاری و مسلم »
یعنی « محرمک اونی ؛ زمان جاهلیتده قریشک اوروج
طوتدینی برکون ایدی . رسول الله صلی الله علیه وسلم ده
اونلره موافقة او کون صائم اولوردی » دیمه سنندن
آکلا شیلدینی اوزره علیه الصلوة والسلام افندی زده صیام
عاشورایه مداوم بولونوردی . حتی بعد الهجره ایلک محرم
آینک او تنجی کونی اصحاب کرامک اوروج طومتاسنی امر
ایتمش « صوموا یوم عاشوراء یوم کانت الانبیاء تصومه -
جامع الصغیر » یعنی « محرمک اوننده اوروج طوتک .
او ، پیغمبر لربک صائم بولندینی برکوندر » دیمش ، لکن
موخرأ « صوموا یوم عاشوراء وخالقوا فیها الیهود . صوموا

[*] حتی یهودیلر بیننده (صوم صیت) ده واردی که
صیام کلام دیمکدی . شو حال ؛ مسلمانلده نهی اولوندی .
ذهنی افندی دییورکه : خبر وحاجت اولاف سوزی سویله مک
لازمدر . من صیت نجا لکن نه بهرجا .

قبله یوماً وبعده یوماً - جامع الصغیر » یعنی « عاشوراء
کونی اوروج طوتک ، یهودیلره بکنزه مه مک ایچین عاشورادن
برکون اول و برکون صوکراده صائم اولک » بویورمشدی .
صیام رمضانک فرضیتی اوزره رینه صوم عاشوراء ؛ مسنون
اوله رقی قالدی و طرف پیغمبریدن ایستهین طوتسون ،
ایسته مهین طوتماسین دییه رخصت ویریلدی .

حاجی ذهنی افندی مرحوم (کتاب الصوم) نده
دییورکه :

« صوم ، اعمال سائره کبی ظاهر دکل ، برسر باطندر . آنک
ایچون اعمال سائرہ اسلامیة دن جناب حقّه نسبت خاصیتله
متیزه که احادیث انبیاه ده (کل عمل ابن آدم له الا الصیام
فهو لی وانا أجزی به) وارد اولمشدر »

حضرت مولانا قدس سرده بر غزل عالیسنده :

شیطان همه تدبیرش باحیله و تزویرش

بشکست همه تیرش پیش سپر روزه

بویورورکه « شیطانک بونجه تدبیری ، بوقدر حیله سی
و تزویری وارکن اوروج قالقانه لارشی افساد او قلیرینک
هپسی ده قیریلیر » مألنده در .

صوم رمضان ؛ ایکنجی سنه هجریه ایچنده فرض
اولمشدی . فرضیتی حقه کی حکم الهی ایچین (تفسیر
خازن) ده غزوه بدردن برآی و برقاچ کون مقدم نزول
ایندی ده نیلمه سنه ، بدر غزاسی ایسه ۱۷ رمضان سنه ۲ ده
وقوعه کلمه سنه کوره رمضان اوروجی ؛ سنه ثانیة هجریه
شعبانک ابتدالرنده فرض اولمش دیمکدر .

فقط بداية مسلمانلرک صومه آلیشمالری ایچین
کندیلری ؛ اوروج طومتق ، یاخود طوتولمالان کونلر
ایچین فدیہ ویرمکده مختار براقیلدی . برده خسته لرله
یولجیلرک افطار ایدرک بعد العافیه و بعد الاقامه کوننه کون
طوتمالری خصوصه مساعدده اولوندی . لکن صوکر
ارباب طاقت و اقامتک فدیہ ویرمه سنن نسخ ایدیلرک مطلق
اوروج طوتمالری فرض قیلیندی .

ابن عباس رضی الله عنهما « هجرتدن صوکر ایلک

احمد راسم بك (مناقب اسلام) نده يازيور كه :

« وقتيله (جراح پاشا) جامع شريفك براماي وارايمش كه بوذات ، هلالك زمان و طرف طلوعنى بك كوزل حساب و تخمين ايدر اولدينى جهته [۱] . على الاكثر اثبات هلاله موفق اولور و يوم شك آقشامنده رؤيت ايتدىمى قوندره لرني قوينه قوبوب قوشه قوشه باب مشيخته كيدر ايمش . حقى اوزمانلر جراح پاشا ، سينكلى بقال ، آقسرائ اهايلسى مرحومى كوزتلرلر و بونك كمال استعجال ايله كلديكنى كوردكلرنده رمضان اولديغنده شبهه ايتزلر ايمش » [۲]

ينه بويله هلالى كوروب ده اثبات ايچين باب فتوايه قوشان برى ؛ ايلك كلن شاهده و يريلن عطيه يي الملق حرصيله استانبول قاضيسنك او طه سنه آتيلمش و - آنى كوردوم ! نعره سيله ايلرلر كن تلاشندن اورتاده كي شمعدان تبسيسنى كورمه يه رك ده ويرمش و طيبي شهادتى قبول ايديله يه رك ديشارى يه چيقاريلش .

حاجى ذهني افندي مرحومك (الحقائق) نده و حضرت (انس بن مالك) ك ترجمه حالده مسطور در كه :

« بصره ده برجاعت هلال رمضانى رؤيت ايچون باقشيرلر كن حضرت انس دني يوزياشنه قريب اولدينى حالده آنلر ايجلرنده بولنوب « بن هلالى كوردوم ، ايسته » ديو اشارت ايتمش . كورن اولمانجه (قاضى آياس) حضرت انسك يوزينه دقت ايدوب باقش كه آغارمش اولان قاشلرندن بر قيل قوسلنوب كوزينك اوزرينه كلش . آياس ، آنى ايله مسح ايدوب دوزلندك كن صكره « يا ابا حمزه هلالك يرني بزه ارئه ايت » ديمش آندن صكره حضرت انس باقش « كورميورم » ديمش .

واقشام اوستى رمضان شريفى آلوب عودت ايلر و بو او يونه متوطنان دارالاسكنه پيننده « چوققلر رمضانى استقبال آلانى » اطلاق ايدرلردى . (شعبنه) ديدكلرى بو او يونك اجراسى ايشه زمانعزده متروكدر . مهأت مدينه - ايوب صبرى پاشا

[۱] فقهاى اسلام ؛ ظاهر حديثه مسك ايله اهل توقيتك قولنه اعتبار ايتمه مشلردر . علمائى شافيه دن (امام سبكي) بر اثرنده ارباب هيئتك حسابى قطعى اولاجفندن قبولنه ميل كوستيرمش ايشه ده مطالعه يي مقبول اولاماشدر .

[۲] صوم رمضان امر دينى اولديغندن هوا مغموم اولديغنه كوره آنك هلالنى رؤيتده عاقل و بالغ بر عاقل و قول صحيح اوزره بر مستورك خبرى مقبول اولور . فاسقك خبرى اتفاقاً مقبول اولماز - كتاب الصوم .

نسخ ايديلن حكم ؛ نمازده بيت المقدسه توجه ايديلمى ، ايكنجيسى ده خسته ويولجى اولمايانلر ك اوروچ طوتمايوب قدیه ويرمه سيدر « دييور .

ثبوت رمضان

معلومدر كه : شهر قمرية (مواقيت للناس) اولان اهله ، يعنى هلاللريله تعيين و توقيت ايديلير . شاهرك :

بي بدل بر حسنه مالكسك كه اى قاشى هلال

برزينه كوستير چون مادنو عالم سنى

ديديكى كى خلقك ، خصوصيله سكنه شرقك نظر اشتياق ، بونيرالهي شعاعى هر آى باشى كورمه يه و كوستيرمه يه چاليشير . هله رمضان وشوال هلاللرى ؛ داها براهمام ايله ترصد ايديلير . چونكه « رؤيتيله اوروچ طوتكيز و رؤيتيله بايرام ايديكيز . شايد بولوطلو هوايه تصادف ايلرسه كيز شعبانى اوتوزه تماملايكيز » ديمك اولمق اوزره « صوموا لرؤيته وافطروا لرؤيته فان غم عليكم فاكلوا شعبان ثلاثين » حديث شريفى وارد اولمشدر [۱]

بونك ايچين شعبان و رمضان ايلرينك ۲۹ نجى كونلرى وقت غروبده افق غربى ترصد ايديلير و رؤيت هلال ممكن اولدينى تقديرده حضور قاضيده شهادت ايديله رك حكم واقع اوزره رينه رمضان و بايرام ؛ داووللرله اهالى يه اعلان اولونور .

محلله بكجيلى داوول چالهرق رمضان و بايرامى اعلان ايدر كن چوققلر شوق و شطارتله اونى تعقيب ايله ملر ؛ تماشاينه طويولمايه حق الواح معصومانه دندر [۲]

[۱] نجى اكرم (صنم) افنديمك صائم اولدقلرى ۹ رمضانين آنجاق برى ، ياخود ايكيى و ياخود دردى ۳۰ ، متابلسى ۲۹ تصادف ايتمشدر .

[۲] مدينه طاهره چوققلرى اوائلده هر سنه شعبان تريفك ۲۹ نجى كونى ملاعبات طفلانده دن اولمق اوزره بر ميدانده اجتماع و ايجلرندن قوه ناطقيه مالك اوچ كيشى انتخاب ايله بونلر كن برينى شيخ الحرم ، برينى قاضى ، ديكرينى اميرالحج نصب و تعيين ايتدك كن صكره على العموم خارج سوره عزيمت

دفعه مسجد پیغمبری فی قنديل ايله تنوير ايله بن (تميم داری)
حضرت لیدر (۱)

(سيرة الحلیة) صاحبی یازیورکه :

« یاتسی وقتی اولونجه مسجد رسول الله قورو خیرما
دالیری اقله رقی آیدینلق حصوله کتیریلیدی . تميم داری ؛
مدینه یه کلینجه کتیرمش اولدینی قنديلیری ، مسجدك
دیره کارینه آصدی و ایچلرینه زیتون یاغی قویوب یاقدی .
بونك اوزره رینه طرف رسالتدن « نورت مسجدنا نورالله
علیک أما والله لوکان لی ابنه لانبکحتکها » یعنی « مسجدیمزی
آیدینلاندک ، الله ده سنی منور قیلسمین . اگر برقیتم
اولسه یدی مکافاة سکا نکاح ایدمردم » التفاتنه نائل
اولدی .

بعضیلری ده « ایلک دفعه مسجدنجی یه قنديل یاقدیران
حضرت عمردر ، (ابی بن کعب) امامتیه خلقک تراویح
نمازی قیلماسنه امر ویردیکی صیراده قنديللیری ده ایقاد
ایتدیرمش ، حتی اونلری کورن حضرت علی « نورت
مسجدنا نورالله قبرک یا ابن الخطاب » یعنی « ای ابن خطاب !

[۱] ابورقیه تميم بن اوس حضرت لیدرکه اجدادن (الدار
بن هانی) ده نسبتله (تميم الداری) دیو معروفدر . مضاف
اولدقلری (رقیه) کندی کریمه لیدرکه آندن باشقه اولادی
اولامشدر . ذاتا نصرانی اولدیغندن (تميم دیری) دخی دینورکه
(دیر) مناسرت دیمک اولمقله بو تعبیر کندیلرینک وقتیه زهد
نصاری اوزره ملازم دیر اولدقلری مشعردر .

عن اهلندن اولوب هجرت سنیه نک ۹ نجی سالنده مسلم
اولمش و مدینه منوره ده آرام ایشدر . کثیرالعباده اولوب
استعید بالله (ام حسب الدين اجترحو السیئات انی یسبقونا) الخ
آیتیه رکجه صباحه قدر نماز قیلمش و آغلامشدر . حضرت
عثمان وقعه سنه قدر مدینه منوره ده قلوب بعده ارض فلسطینه
کچمشدر .

(موطأ) دن آکلاشیلدیغنه کوره حضرت عمر بو ذاتی
دخی (ابی بن کعب) رضی الله عنه حضرتلری کبی تراویح
قیلیرمغه مأمور ایشلدر .

مسجدده وعظ ایتک اول بو ذاتده واقع اولمشدرکه
آتی حضرت عمردن اذن آلدی یامشدر . اون سکز حدیث
شریف روایتی واردر . الحقائق - حاجی ذهنی افندی

رؤیت هلال ایچین طویلاناز برجماعتک سبب اجتماعنی
آکلایان برصافدک ده :

— نه تحف مملکت ، طیرناق پارچه سی قدر برای
ایچین باقینوب طورویورلر . بزم طرفلرده آراه تکرلکی
قدر اولورده کیمسه باشی قالدیروب باقمازا دیدیکی
مشهوردر .

واصف اندرونی بر رمضانیه سنده هلال شهر صیامی
شویله تصویر ایدیور :

صامیه نو طوغدی یل نوردر ، آندن
چند شه غفران الهی گذراند
مفتاح در کتیر عطاسیدر الهک
طن ایتمه هلال مهروزه لعاندر
فوقنده نجوم فلک آویخته قنديل
کویاکه هلالی دوکولن آب رواندر

تنوير مساجد

رمضان مبارکک وزودی ؛ جوامع شریفه نک کوندوزلری
روحانیتی ، کیجه لری ده نورایتنی آرتیرر . فضای معابد ؛
اجتماع صائمین ايله نهاریآ جمع ملائکه ، اشتعال قنادیل ايله
لیلا سهای منوره حالی آلیر . قبله لردی زمینه طوغرو
برالتماع مهتر ايله پارلایان اونجوم زاهرده الهک مغفرت
باهرهمی تجلی ایدر [*] شوو جدا نفروز لمعاتک قارشیسند
مفکره ؛ اولمعاتک مطلع فیوضاتی دوشونور ، خاطره
ایسه محفوظات محترمه سی آراسنده شونی بولورکه :

۱۳۳۸ سنه مقدم مدینه منوره ده بنا ایدیش اولان
مسجد نبونک دوشه مه سی طوبراق ، سققی خرما دالیری
اوستنه آتیش یاپراق اولدینی کبی کیجه لری ینه قورو
خرما دالیرینک چیزا کبی یاقیلماسیله آیدینلانیردی . ایلک

[*] جامعده دکل شعله لعلین قنادیل
داغ دل و خون کریمه مستان زماندر

واصف اندرونی

دور فاروقی به قدر اصحاب کرام حضر آتی ده علی الانفراد قیلارلردی .

« حضرت عمر ، شهر رمضانده ایکی امام نصب ایدوب ابی بن کعب رضی الله تعالی عنه حضرتلری ارککاره و ابن ابی حشبه رضی الله تعالی عنه حضرتلری قادیلره تراویح قیلدیرمق ایچون تعیین ایتدیلر . صکره جماعت نسایی قالدیردیلر . کتاب الصلاة — حاجی ذهنی افندی . »

استانبولده جوامع کیره دن ماعدا محله مسجدلرنده ده تراویح ادا اولونور و هر دت رکعت آراسنده یا اخلاص شریف ، یا خود صلوات شریفه ، یا خود الهیات او قونور . اون ایکیدن اون آلتی به و اون آلتیدن یکرمی به قدر اولان رکعاتده امام ومؤذنلرک اوج و هم مقاملوندن او قویوب تکبیر آملاری عادت حکمنه کچشمدر . اعلان مشروطیته قدر رجال ذولت و اغنیای ملتک قوناقلرنده رمضان امامی بولونماسی و نمازک جماعتله ادا اولونماسی معتاد ایدی . بعض جوامعده (ختم) ایله نماز قیلدیران ، یعنی هر رکعتده بر صحیفه قرآن کریم او قویان اماملر بولونور . بعضیلرنده ده (کوتوری یایی یا پار) کبی کمال سرعتله قیلدیرانلره تصادف اولونور .

کچه حی زاده عزت ملایه اسناد ایدیلر بر فقره واردر :

مرحوم ؛ بویله سرعتله نماز قیلدیران بر امامه اقتدا ایتمش ، ملحم وجودیله علی العجله یا توب قالمقدن صولوغی کسيلمك درجه سنه کلمش . نمازک نصفه طوغرو خارجدن بری کلوب :

— به تیشه مه دم . دیه تأسف ایتمش . ملا ؛ همان نمازی بوزمش ،

— برادر ! بز ایچینده ایکن به تیشه میورز . دیمش .

* *

مکه و مدینه حرم شریفلرنده تراویح نمازلری ؛ متعدد جماعتلره ادا اولونور . صلات عشانک امام واحد و جماعت کبری ایله اداسندن صوکر قرق ، الهی یرده آری آری جماعتلر تشکل ایدره رک تراویح قیلنیر .

مسجد منی تنویر ایتدک ، الله ده سنک قبریگی منور قیاسین ، دیه تشکرو دعا ایله مشدر « دیمشدر . احتمال که حضرت عمر ؛ دور سعادته آسیلان قندیلرک عددی آرتیر مشدر .

(اسد الغابه) نام اثر دده شوکا تصادف ایتدم : تیم داری نک کوله سی اولان (سراج) دیمشدر که : رسول الله صلی الله علیه وسلم زیارت قصدیله اقدم ، بن و دیگر دوت کوله اولمق اوزره آلتی کیشی مدینه به کلدک . سیدم ؛ ایچینده زیتون یاغی بولونان بر قاق قندیلی مسجد نبوی به کوتوروب یا ققامی امر ایتدی . بن ده یا قدم . بعده علیه الصلوة والسلام حضرتلری ؛ بوقندیلری یاقان کیمدر ؛ دیه صورتی . تیم ؛ شو بنم کوله . دیدی . رسول الله حضرتلری ؛ اسمی ندر ؛ سؤالنده بولوندی . اقدم ؛ (فتح) در . ده نیجه صلی الله علیه وسلم حضرتلری ؛ فتح دکل ، بلکه سراجدر بویوردی .

سلطان عبدالحمید خان ثانی مرحوم ؛ مسجد سعادتک الکتریکله تنویرینه موفق اولمشدی . نور الله قبره .

تراویح

مسنون اولان تراویح نمازی ؛ رمضانک ایلمک کیجه سندن اعتباراً قیلنمایه باشلار .

« تراویح ؛ ترویجک جمعیدر . ترویج ؛ نفسی راحتلدیرمکدر . آنک بناء مره سی اولان (ترویجه) لیلی رمضان مخصوص اولان نمازک هر دت رکعتله اطلاق اولمشدر که آنی بر ترویج تعقیب ایتکده ، یعنی هر دت رکعتده برا و طور ولوب استراحت اولنمقده در . کتاب الصلاة — حاجی ذهنی افندی . »

صلی الله علیه وسلم افندیزک تراویح نمازی علی الاکثر ۸ یا خود ۱۲ ، و ایکی دفعه ۲۰ رکعت اوله رق قیلدیلری ، ابتدا جماعتله ، صوکر منفرداً ادا بویوردیلری مرویدر . [*]

[*] بوکا کوره تراویحک سنگز رکعتی سنت و اون ایکی رکعتی (بحر) ده مذکور اولدینی اوزره مستحب اولوب مجموعتک سنیتی (علیکم سنتی و سنة الخلفاء الراشدين من بعدی) حدیثله ثابت اولمشدر دیمکدر . تراویح ، اجماع اصحاب ایله یکرمی رکعتدر — کتاب الصلاة

جماعتك بويلا انقسامه او غراماسی ؛ ختم ایله، اوزونجه آیتلرله، یاخود مختصر سور شریفه ایله ادا ایدیللمسی حکمتنه مبتنی اولسه کرکدر .

۳۱۲ سنه هجریه سی رمضانده مکة مکرمه ده بولوندیغ صبراده مدرسیندن (سید حسن عرب) اسمنده برذاتك ختم ایله تراویح قیلدردیغنی و هر دوت رکعتده بر، بیت شریفی طواف ایدرک ایکی رکعت طواف نمازی اداسندن صوکر ا تکرار تراویحه باشلادیغنی کورده که شو صورتله قیلینان نمازك ختامی همان سجور وقتی بولویوردی .

عبد عاجزده برقاج دفعه اشتراك ایتك ایسته دمسه ده - نه یالان سوبلیم - جسارت ایدمه دم ، آنجاق یتیله مأجور اولدم .

تراویحه کیدیش

یاقین زمانلره قدر تراویحه کیتمک ده ؛ شوق آور برحال ایدی . هر مسلمان اوندۀ آرکک، قادین، چولوق، چوجوق، وجدانی و ایمانی بر حظ ایله آبدست آلیر ، نظیف البدن و طاهر القلب اوله رق حضور الوهیتده سجده عبودیتۀ قاپانمه یه حاضر لانیر ، اوشاغی ، یاخود - تمیز مخصوصیله - (اتباعیسی) اولانلر ؛ خدمتچینك اوکده چکدینکی چفته موملی جام، یاخود (کیورق ایشی) موشامبا قناری [*] شام ، یاخود حلب قاشندن ، یاخود بیاض پاتیسقۀ دن معمول انتاری اوزره رینه چوخه ، یاخود گیزی

[*] الله اشکبه فنار آرقده زنبیل سجور

کیجه وقتنده شک خواره لرك در سیراق بیتنده کورولدیکی اوزره اسکیدن موشامبا فنارلره (اشکبه فنار) ده نیلیرمش . استانبول سواقلرینه هوا غازی فنارلری یاپیلنجیه قدر بونلرك عادیلرندف اك ظریف واک صنعتکارانه ، اوقاقلرندن استعظام ایدیله جک درجه ده بوبوکلرینه وارینجیه قدر انواعی کورولوردی . آلتی اوستی برنج ، اورتاسی موشامبا اولانلرندف باشقه کاغددی اشکال مختلفه ده اعمال ایدیلش و اوزره لرینه رنگا رنگ نقشلر یاپیلش اولانلری ده واردی . یازیق که بو ظریف صنعت ده هو اولوب کیتدی .

قابلی کورک و یاخود اینجه دیکیشلی شام خر قه سی لابس اوله رق آغیر خطوه لرله تعقیب ایدر ، اوشاغی اولمایانلرده حیدری عبا، یاخود بارماق دیکیشلی پاموق خر قه سی کیر ، قناریخی اته آلوب یا عائله سیله ، یاخود یالکزجه محله مسجدینه کیدردی .

بار قادینلرك اوکنده فنار چکن اوشاق ، یاخود مامادادیلر بولوندیغنی کبی نسوان محله دن برقچنك بالاشترک قنارله کیتدکلری ده اولوردی .

رجال دولت ایسه قوناقلرنده خصوصی امام و مؤذنلریله دائرملری خلقتدن متشکل برجاغته ادا ی صلات ایدر لر دی .

تراویحدن صوکر ا : ماهیه تماشاسی ، قندیل

اوچورماسی :

نماز بیتدکدن صوکر ا جماعت دیشاری یه چیقار ، یا ایچنده بولوندیغی ، یاخود جوارنده اولدیغی جامعك مناره لرنده پارلایان ماهیه یی تماشا ایله دکدن صوکر ا اختیارلر محله قهوه سنه ، کنجلیتیارو وسائر کبی اویون برلرینه ، چوجقلر ده قاره کوزه کیدرردی .

لیالی سائرده اون پاره مقابله ایچیلن برقهوه رینه رمضان کیجه لر ی سجور داوولی چیقینجه یه قدر اوطورولاچنی ایچین نمازدن صوکر ا برقهوه داها ایچمک ضروری ایدی .

یاز رمضانلرنده آقسرائی ایله لاله لی ستملری آراسنده کی یشیل طولومبا قهوه لر ی غایت جمعیتی اولوردی . [*]

ماهیه لرك تماشا سندن ذوق آلوب ده تقلیدی هوسنه دوشن چوجوقلر ؛ یا قارشیلرنده کی أولک یجره سنه ، یاخود باغچه ده کی آهالاردن برینك دالنه باغلاقلری سیجیملر واسطه سیله تک قندیللی ماهیه قورارلر ، کیجه لر ی یاقدقلری اوقدیلر چکوب صالیورمکله معصومانه اکله نیرلر وشو

[*] بورالریخی ۱۰ تموز حریق سیلوب سوپوردی .

همده سحر اكلی دنانك مستجاب اوله جفی وقت سحرده واقع اولور . انسان اووقت تسحر ایدرسه اولوركه برطاقم دعاده دخی بولنهرق دعاسنه اجابت واقع اولور . سحرده قالمقده ذكر واستغفاره بولمق فوائدی دخی حاصل اولور .

بین المسلمین تسحر ایتك ، یعنی سحر یمکی یمك خصوصه رعایت اولونوردی . حتی اووقته قدر اوطور امایوب اویویان چو جوقار ؛ سحرده اویاندر یالاری ایچین آنه لرینه یالوار لریدی . شو معصومانه خواهشی ؛ واصف اندرونی :

صیدان ، هوس نعمت صوم ایله دیمكده
بوشب بی جانم نینه سحرده اویاندر

بیتله تصویره چالیشیر .

هم اوروج طوتایان ، همده سحر یمکی ترك ایتمین بر حریفك ؛ قاریسی طرفدن واقع اولان تمریضه :
— فرضی طوتامیورم ، سنی ده می ترك ایدیم ؟
دیدکی فقرات مقوله دندر .

شیمدی ده سحرده نیلیور . فقط اوروج طوتایانلر ؛
نصف اللیل قدر اوطوروب آجیقدقلری ایچین کیجه یمکی اولمق اوزره بیورلر .

تربا کیلك

سحور دن صوكر اماسا كه قدر اولان زمان ا کثرا ختم سورمكه کچیریلیدی . فقط قهوه ، توتون ، ناریله ، انقیه کی مکیفات مبتلاسی اولانلر ؛ برفجان دها یووارلامق ، برسیغاره دها صاورمق ، برباش دها ایچمك ، برشمه دها چکمك ایچین اوغراشیر طوروردی . هله افیون تربا کیلری ؛ کیجه دن آلدقلری کوندوز غدا سنك ممکن مرتبه کیچ هضم اولونماسنه چاره آرارلیدی .

مشهور ابوالانف وهبی ملا زاده حیدر ملا ؛ صاری موسی محله سنده اوطوردینی ایچین قومشومن دیمکدی و آلا بیلدیکنه افیون مبتلاسی ایدی . سحرده یوتدینی افیونی رزاقی اوزومی ایله کفله دکن صوكر ا کوجوردیکی سویلر و :

حرکت (قندیل اوچورمق) دیرلردی . قندیل اوچور- ماسی ؛ بعض جوامع شریفه منار اتندده پاییلیدی . بو عادت شاعر (ثابت) ك زماننده ده [وفاتی ۱۱۲۴] جاری ایش كه بالطه جی محمد پاشا وصفنده یازدینی قصیده ره مضانیده :

بیلدیزی دوشدی سهکاره مینانوشك
صانما قندیل اوچورور قیم سیاره فشان

دیمشدر .

رمضان داوولجیلری

الآن ده تك توك کورولدیکی اوزره رمضان کیجه لرند
محلات آراسنده دولاشان و :

یکجامع دیره ك ایستر . سویله مه یه یوره ك ایستر
نیم قارنم طوقدر اما آرقه داشم بوزك ایستر
کبی یاولر سویله یه رك بخشش ایستین داوولجیلر
واردی .

سحور وامساك

« وقت سحرده یه نیلن طعامه سحر و افطاراغه فطور
تعبیر اولنور - کتاب الصوم »

مملکت مزده سحر و وقتك حلولی ، بکجیلرینك چالیدی داوول ایله اعلان اولونور . داوول چالماك ده مراقیلری واردی . حالا بیله کنار محلاتدن بعضیلرنده بکجینك داوولی یوکه نوب طرز مخصوص ایله چالانلره تصادف ایدیلکده در .

کتاب الصوم ؛ سحر یمه نك و ایتیمی کونه مدار اولمق اوزره کیچ یمه نك مستحب اولدیغدن بحثله شونلری علاوه ایدیور :

« ... حدیث شریفده (تسحروا فان فی السحر برکة) بیورلمدر . برکت ، آنکله قوت و مزید ثواب حاصل اولمقدور . آنجق صومدن مقصود اولان معنایی اخلاص ایتمهك ایچون مترفهلر کی جوق یمز . (تسحردن امتناع ایقبوب) بریودم صو ایچمكه اولسون استحصال برکت ایدر . قال صلی الله علیه وسلم السحر برکة فلا تدعوه ولو أن یجرع أحدکم جرعة ماء فان الله وملائکته یصلون علی المتسحرین . رواه احمد رحمه الله تعالی .

دیمه سینه باقیلیرسه وقتیله امساک زمانلری ده - احتمال که تلاوت قرآن طولانیسیله - بخور یا قیلیرمش .

امساک وقتلری تعیین ایچین تقویملر ده خانه مخصوص آریلدی ورمضانده (امساکیه) آدی جدوللر باصیلدی کبی هر کیجه طوب آتیلدی صورتیه ده اعلان ایدیلیر .

تمجید

امساکن بر از اول جوامع شریفه منار آتنده (تمجید) باشلار .

معلومدر که تمجید ؛ ثنایی حاوی اولقی اوزره تعظیم دیمکدر . صوکر « ثناتو تعظیم ایله صباحه قارشی مناره لرده اوقونان دعا » معناسنده قوللا نیلمشدر .

« بودعا اکثریا سحور وقتنده تلاوت اولندیغندن بین العوام (سحور) معناسنده قوللانیلیر ، تمجید وقتی دینیلیر : تمجید پلاوی کبی ایصیدوب ایصیدوب پر - مثل مشهور - قاموس عثمانی - صلاح الدین بك »

(تمجید پلاوی کبی) مثلی : مکرراً اورتیه سورولن بحث ، یا خود سویله نیلن سوز حقیقه ضرب اولونور . مثلاً منشأ ؛ ارککفی سحوره بکله بن قادینک پلاوی یا ناسین دییه آتشدن قالدیرماسی و صوغوماسین دییه تکرار قویماسی اولسه کرکدر .

خلجی ذهنی افندی مرحوم ؛ کتاب الصلواتنه :

«... حضرت بلال مسجد شریف نبوی جوارنده بولان بیوتک الک یوکسکی اولقی اوزره بنی تجاردن بر خانونک خانه سی اوزرینه چیقوب اذان او قوردی . بعده ظهر مسجد شریفده کندیس ایچون بر موضع بنا بیورلدی . مناوه که مثذنه دخی دینور . آتی مساجدده الک اول احداث ایدن سلمة بن خلف رضی الله تعالی عنه حضرتلریدر که [*] زمان معاویهده مصرامیری ایدی ... اذان او قومق ایچون مصر مناره سینه ایلك چیقان (شرحیل بن عامر المرادی) در . چفت اذان احداث ایدن (بنی امیه) در . اذاندن صوکره مناره ده بنی علیه السلام

[*] معاویه طرفندن مصر والیسی اولان وایلك دفعه عمرو بن العاص جامعنه مناره یاپدیرانی (مسلمة بن مخلد الانصاری) در . تاریخ بناسی ۵۸ سنه هجره سیدر .

مجله

— تام اوکله اوستی باتلایورده نشووله ندیریور . دیردی .

مشو بخوان (محمد اسعد دده افندی) مرحوم حکایه ایده ردی :

(تریاکی شیخ سعید) نامنده برافیونی وارمش . برکیجه سحورده افیون یوتما دیغنی کوندوزین سوقاقده خاطر لامش . آلی ، آباغی تیرمه مهیه ، کوزی قاراروب باشی دومه یه باشلامش . کفارتیه قضاسنی کوزه آلوب اوروجی بوزمایه قرار ویرمش . پارماقلرینک آراسنه صیقیشدیردیغنی افیون یووارلاغنی اوکسورمک بهانه سیله آغزینه آتمش . فقط غداسی ؛ قطعه اعتباریه ده یوتولور درد اولما دیغندن بوغازندن ایندیرمک ایچین صویه احتیاج کورومش . هان قوللری صیوامش ، جوارده کی جامعک شادروانه یا ناشمش . آندست آلیرکن مضمه صوینک یاردیمله افیونی قایدیرمش . ناصیلسه صوفینک بری شیخ حرکتنه دقت ایدیورمش ،

— افندی ! آغزینکه آلیفک صو ؛ نرمه کیدیور ؟ دییه صورمش . اوست تیکده حدتلی بولونان حضرت ده — حریف ! اوکا علم بطن دیرلر . سنک عقلک ایرمن . جوابی ویرمش .

واصف اندرونی تریاکیلرک رمضان اندیشه بنی شویله

تصویر ایدیور :

تریاکییه ناکه رمضان کلدی دینلسه لاحول کنانی دیر آلمدن نه زماندر تدقیق نظر ایله شو تقویه برادر افتاده خوف ایقه بزی بلکه یالاندر یاقلاشدی بیه روزه دیو درسحر هید کیف اهلی تمام برسنه وقف خلجاندر

ثابتک :

وقت امساکنده کی حجره عنبردن خوشدر آفته یه افطارده بر لوله دخان

افندیزه صلوات اوقوعاسی ۷۹۱ تاریخنده مصرده زیاده ایدلمشدر، بدعت حسنه در .

کیجه نك ثلث اخیرنده کی تسبیح و تعجید (که بز آکا الصلوات دیرز) اودخی اولمده در. سلطان ناصرالدینک امریله باشلامشدر. (در مختار) ده بعد الاذان اولان تسلیم ۷۸۱ سنه سی ربیع الآخرنده اولا بازار ایرته سی کیجه سی یاتسوسنده ویده جمعه کونده حادث اولوب اون سنه صکره آقسام اذاندن ماعدا هپسندده اوقونور اولدی . دیو مذکوردر « دیور .

افندی مرحومك افاده سنی توضیح ایچین - و قتیله (دائرة المعارف) ایله سیل الرشاده یازدیغ (اذان) مقاله سندن - شوسطرلری نقله لزوم کوردیم :

«... مسلمة بن مخلد الانصاری؛ بعضاً جامع داخلنده اعتكافه کیردیکی جهته کیجه نك ثلث اخیرندن صوکر خریستیانلرک چالیدی ناقوس صداسندن بی حضور اولوبوردی [*] بو خصوصده شرحیل بن طاهر المرادی به شکایتله :

— عجبا شوکا برچاره بولونامازی؛ دیبه صوردی. اوده ناقوس سسلرخی باصدیرمق ایچین نصف الیلدن صوکر مناره به چیقوب طلوع فجره قدر اوزاعقی اوزره اذاه اوقومایه باشلادی. (سنه ۵۸)

مؤخرأ، یعنی ۲۵۴ تاریخلرنده و (احمد بن طولونی) ك مصر حکومتنده بولوندی ضیراده بویه اوزون اوزادی به اذان اوقومق عادی لغو ایدیلدی. متعدد مؤذنه تعیین اولونوب صبحه یاقین مناراتده تسبیحات و تکبیرات کتیر یله سی وزهد و عشقه متعلق قصائد اوقونماسی احداث قیلندی .

۶۸ تاریخنده (صلاح الدین ابوبی) نك امریله ذکر و تسبیح یرینه (عقائد اشعریه) بی شعر قصیده لر انشادی مرعی اولوب بو اصول الحاله هذه مصر و شام جامعلرنده باقی قالدی... الصلاة کلنجه: ۷۰۰ تاریخلرنده مصر حکمداری «ملك الناصر سیف الدین قلاوون» ك اراده سیله جمعه اذاندن اول (صلاح ویریلک) اصولی وضع اولوندی . ۷۹۱ تاریخنده و (ملك صالح بن اشرف) ك زماننده آقسام نمازندن ماعدا بوتون اذانلرک عقبنده (الصلاة) اوقونق تقرر ایتدی «

رمضان کوندوزلری :

اوروج طوتانلرک اکثری - خصوصیه کیجه لری

[*] سلفده نصاری طائفه سنك آلت نداء معبدلری اولان بری بیوک و بری کوچك ایکی مصنع تختهدن عبارت اولوب بیوکنه (ناقوس) و کوچکنه (وییل) تعبیر اولنور ایدی — قاموس ترجمه سی .

قیصه بولونان یاز رمضانلرنده - سجوره قدر اوطوروب یمنکی یهدکدن و صبح نمازینی ادا ایتدکدن صوکر یاتدقلری جهته طبیعی کچه او یانلر . بعضلری ده اوروجی اویقویه طوندورمق ایچین او یانسلر بیه تکرار اویومایه چالیشمق صورتیه وقت قازانمق ایستلر [*] بونك ایچین رمضانده مسلمان تجارتگاهلری ؛ معتاددن برار صوکر آچیلدی کی دواؤردولتک دوام ساعتلری ده تبدل ایدره . اعلان مشروطیه قدر مأمورین حکومت ؛ اوکله نمازینی جامعه ادا ایدوب وظیفه باشه کلیر ، ایکندی جماعته یه تیشمک اوزرده کیده ردی .

رمضان کونلرنده ثابتك دیدیکی وجهله :

قلب مؤمن کی مسجد متسلی، معمور

دل فاسق کی میخانه خراب ویران

اولور . جوامع شریفه نك درونی ؛ جماعتک کثرتندن غیضان ایلر . برطرفده حافظلر ؛ کلام الالهک الفاظ شریفه سنی ترتیل ، دیگر طرفده واعظلر معانی «منیفه سنی تفسیر ایدره لر . خلقت بر قسمی ؛ اولک اولک اوطوروب بونلرک استماعیه مستفیض اولور . بر قسمی ده یا مقصوده لره چکیلیر ، قلبنک اوستنده حرمتله محافظه ایتدیکی مصحف شریفی چیقاروب ختم سورده ، یا خود محراب اوکنده خصوصی رحله لر اوستنده طوران مصاحف موقوفه بی قرائت ایدره . و قتیله بونلرک قازم مداومی پک چوق ایش که ثابت

آنورمی رمضان صوفیلرندن مصحف

رحله نك نوبتی بکله مه نیجه انسان

دیور . هانی او کونلر ؟!

جماعتک اوروج کیفیله اویوقلا یانلرندن ، واعظلرک

[*] اودای محترمه دن بری ؛ صبح نمازینی قیلدقدن صوکر یاتمش و کوندوزی ، حتی افطاری ناغما کچوروب آنجاق او بر سجوره اویاغمشدی .

قصص و روایات نامنه اسرائیلیات صایقلا پانلرندن بحث ایتمک ایسته میورم .

اوچ دزت سنه دن بری تطیق ایدیلکده اولان بر اصولی ده شایان شکران کوردیکیمی سویله مه دن کجه مه به حکم که :

مشاهیر اقرادن بر قاج حافظا دینک حکومت طرفدن تعیین ایدیلرک بر آراده و مناوبه ایله مقابله او قوما لریدر . یالکیز بونلر ؛ محفل و کرسی کبی یوکسه کجه بریده قرائت ایتسیر جماعت داها ای ایشیتیر و داها زیاده مستفید اولور ظن ایدیورم .

سرکیلر و جامع دونوشلری :

ایکینیدن صوکر جماعتک سمتی اوزاق اولانلری نسبة آرکنجه ، اقامتکاهی یاقینجه بولونانلری داها صوکر جیقار ، جامع شریفک حریمده و خارجنده قورولوسرکیلری تماشا ایدر ، اوروج کیفیه خوشنه کیدن شیلری آیردی . شیمدی پک قلمادی . اون ، اون ایکی سنه اول بازید جامع شریفک شادروان حولیپسندده متعدد سرکی قورولور ، هنددن ، یندن و سائر جهتلردن کتیر یان تحف و تقاریق اورالرده تشهیر اولونوردی . بونلرک ایچنده روثینک توتون سرکیسی کبی فامحل اولانلر ، هله اونک اوکنده دولاشوب احباسنه جبراً توتون آدیرمق ایچین آصیلانلرده واردی .

سرکی تماشا سی . ائناسنده غفلته اوموز چاریمقدن ، یاخود دالغینقله آیاغه باصمقدن غوغا چیقدیغی ده اولوردی . فاتح جامع شریفک درون حریمده تسلیح ، طاتلی ، فشنگ کبی شیلره هاند سرکیلر بولونوردی که صوکنجیسنک مشتریسی بالطبع چوجوقلر ، مشتکیسی ده اختیارلر ایله تریاکیلر ایدی . چونکه : معذب آفاجانلرک مرمر طاشلر اوسته اوروب پاتلاتدقلری فشنگلرک طراقمندن زواللی تریاکیلرک افیونی پاتلار ، کندیلری ده یردن برقاریش طیلاردی .

چاقاچیلر و حسن پاشا فرونلرینک چوره کلری ، بکیر بکینک قازان دبی ، اسکوبلینک صوصاملی سمیدلری طبله طبله اوله رق جامع قایلرندده بولوندورولور و یومور طهسنی کوتوروب ده کوزینک اوکنده پیده یاپدیرمق ، چیقار چیقماز باغرینه باصوب کوتورمک ایچون فرونلر اوکنده بیریکمش قالا بالیق کورولوردی .

جامعدن چیقوب سرکیده دولاشدقدن صوکر صالیتیلی خطودلرله یوله دوزولنلر ؛ ایکی طرفه نظر اشها عطفندن کری دورماز ، هله شکرچی دکانلرینک جامکانلرندده کورولن رچلار و شروبلرله طاتلیجی دکانلرندده کی انواع حلویاته یوقونه رق باققدن کندیغی آلامازدی .

آیلغک کچ ویریلش اولماسندن طولای رمضان خرجنی شهر مبارکک برنجی کونی تدارکک مجبور اولان ارباب معاش ؛ اوکون دکان دکان دولاشیر و اوروج خایله اوتیه بری آلمایه اوغراشیردی .

بونلردن هم املا مراقلیسی هم ده توتون تریاکیسی اولان برینک ؛ شکرچی دکانه کیروب رچل لیسته سی ایسته دیکی ، ایلک نظرده (جوزرچلی) عباره سی کورونجه : — (جوز) ک ناصیل یازیلدیغی بیلمین ؛ ناصیل یازیلدیغی ده بیلمز ؛ دییه رک آلمادن چیقدیغی فقرات مشهوره دندیر .

هان رمضان مخصوص کبی اولان شیلردن بری ده (کلاچ) ایدی . استانبولده مولویخانه و سیلیوری قایلری آراسنده کی اعمالا تخانه لرده یاپیلان کلاچ ؛ غایت جسم کوفه لره قونولور ، کوفه نک غیجیریتسینه آباق اویدوروب آدیم آنان آداملرک صیرتنده اصمه آتته نقل اولونور ، حواله سی نسبتنده آغیر اولمایان بو کوفه لر ؛ مهم کوروندیکی حالدده اربابی زردنده اهمیتی اولمایان بعض مصالح ؛ ایچین مشبهه طوتولوردی .

رنکلی سازلرله باغلانمش والوان کاغدلرله تزین ایدیلش ، حتی بعضیلرینک اوسته اولنق آینه لر طاقیمش

غروبك تحقیقه افطاری تعجیل ایله مك مستحب اولدیغندن اکثر بلاد اسلامیه ده افطار ؛ آقشام نمازینه تقدیم ایدیلیر و طوب آتیلیر آتیلماز یا زمزم شریف ، یاخود خرما ، یاخود زیتون ایله اوروج بوزولور .

علیه الصلاة والسلام اقدیمزك یازین صو ایله ، قیشین خرما ایله افطار بویوردقلری (شرعه) ده مذکوردر . صائین آراسنده اوروجنی بوزدقدن صوکره کوزه لجه یکنی یهرک و آقشام نمازینی ادا ایدهرک قهوه سنی ، سیغاره سنی ، ناریکله سنی ایچنلر بولوندیینی کی آغزینه بر یودوم صو ، یاخود برلقمه آتار آتماز سیغاره ، یاخود انقیه قوطوسنه و یاخود قهوه قیچانه صاریلانلر وارددر . واصف دیرکه :

افیونخوار آغیرلاقی اخندرکه غداسی
بر فتنان آغیر قهوه و برلوله دخندر .

الله رحمت ایله سین . بویوک والده مك ارتحاله قدر بزده ده جاری اولمق اوزره اسکیدن قائما بر اصول واردی : اولافطار تبسیسی ؛ رچلیله ، پینیریه ، سمیدیه ، بیده سیله (یاصدیرمه ، صوجوق کی شیلری مرحومه سهومه دیکندن اونلر تپسیده بولوندورولمازدی) حاضرلانیر ، خروبه بش دقیقه وارکن اطرافنه اوطورولور ، محضرله افطار ایدیلدکن صوکره قالقیلیر ، قهوه لر ، چوبوقلر ایچیلیر و آقشام نمازی قیلینیر ، بعده یك اوطه سنده قورولو سفرده اینیلیردی .

نابتك :

بوده بو شهر عظیمك برکاتنددر
قراسنده ده آراسته خوان الوان

بیتنده کوسته ریله دیکی وجهله فقرا منزللرینه وارنجهیه قدر رمضان ایچنده بالخاصه آقشام یمکله رینه اعتنا ایدیلیر و ایام سائرده دن فضله الوان طعام بولوندورمايه غیرت اولونور . بوکی زائد مصارف اختیارینك بایرام ایرته سی آجیسی چیقاجغنی رفیع کالایی :

اولان کلاچ ده متلری طرف طرف آصیلینجه بولوندیینی دکانلر ؛ معما آصقیسی آصیلماش قهوه خانه لره دوزردی .

افطار

افطاره اوروجلور اوروج آچق ... اوروجلویه اوروجنی آچدیرمق ... اوروج آچه حق وقت کلوب جاتق ... و افطار وقتنه کیرمک معناسنه در - قاموس ترجمه سی . معلومدزکه : افطار وقتی ؛ کونشک غروبیه حلول ایدر . اونک ایچین مسلمان اولرنده غروبیدن برقچ دقیقه اول سفریه اوطورولوب دعا و ثنا ایله حلول وقتنه انتظار ایدیلیر .

بوانتظار زمانی حقیقه ک باشقه برآندر . وقتنه کوره اون سکنر ساعت قدر مدت آچ قالمش برانسانک اوکنده طوزلوسیله ، طاتلیسیله برقچ تورلو ییه جکی حاوی سفره طورورکن و آلی اوزاتوب یهیه مادی هیچ برمانع یوقکن - واهمهیه عصرلر قدر اوزون کن - برقچ دقیقه نک مرورینی بکله مه سی ؛ اطاعتک کالنی و عبودیتک منتهانتی کوستیرر . بناء علیه (ان لکل صائم دعوة فاذا اراد ان تقبل فليقل في كل ليلة عند فطره يا واسع المغفرة اغفرلی) یعنی « حقیقه » هراوروج طوتانک مقبول اولاجق برده عاسی واردر . صائم ؛ اودعانک قبولی ایسترسه افطار ایتدیکی زمان (یاواسع المغفرة اغفرلی) دییه مضمرت طلبنده بولونسون ، حدیث شریفی مقتضاسنجه بو اطاعت و عبودیتک بنده پرورانه مکافاتی اولمق اوزره صائمک اوآندد ایده جکی دعا عندالله مستجاب اولور . آشنای حقیقت اولانلر ؛ اوآن اجابتی ؛ قلبی ولسانی مناجات ایله امرار ایله دکلری کی مبتلای مکیفات ، یاخود بیتاب جوع اولانلرده اوقونا حق اذانه و آتیلاجق طویه قولاق ویرمکله کچیرلر .

اطرافنه کیف اهل نوله کوز قولاق اولسه
کوش و نکمی وقف منارات اذاندر

واصف اندرونی

فکر بقال ایله هپ ریشنی بر بعدالعید
تل قطائله ورن سفره به هرشب زینت
بیتله اخطار ایتک ایتتر .

* *

افطارلرک برده جامع و تربله رده یاپیلانلری واردرکه :
آقشام اذانندن اول آياصوفیه جامع شریفه ، یاخود ایوبده
حضرت خالدک تربه مبارکسینه کیدیلیر . اورالرده قیم
و تربه دارلرک ویزدکلری صو ایله افطار و صلات مغرب ادا
ایدیلیر . بعده دیشاری به چیقیلوب برآشچی دکاننده یئک
یه ییلیر . بونک نه حظی وار ؟ سؤاله قارشیده :
اونک کیفیت تعریف اولونماز ذوقه عائددر .
جوابی ویریلیر .

* *

اعلان مشروطیته قدر وکلا و رجالک قوناقلرنده
افطار یاپیلماستی ، هر آقشام کله جک مسافرینک اطعام
وا کرام اولونماستی و فقرا طاقیمنه (دیش کراسی) نامیله
برآز پاره ویریلهنی معتاد و بالعموم مأمورینک علی -
الدرجات آمرلرینک افطارینه کیمه سی ضروری ایدی .
عادتا نیم زسمی برماهیتا کتساب ایتش اولان بوزیارتلرک
اجرا ایدیلهمه سی ؛ عدم تنزل صبا ییلوب بعضی امرانک
توجهندن سقوطی استلزام ایدردی . شکمپوررانک چوغی ده
بوندن بالاستفاده صاحبی طانیدینی ، طانیادیعی قوناغک
قایمینی چالوب سلمه السلام سفره باشه چو کردی . تعییر
حاضرله (الک زیاده عصرینی ترسم ایتش اولان) واصف
اندرونی ؛ بوکهی کدا چشمانی تعریف ایچین :

کوسترمه صاقین سفره یی بر صوفیه یوقسه
دلسیر اولاماز تابه پلاو یخی قاپاندر
بولسه یئکه نیتی وار لفظ طعامی
اهل شکم اول رتبه کدا چشم خراندر
کوردکجه جلال قلکی کرسنه چشمان
سر سفره چرخ اوزره صانیر یاره ناندیر
خیرینه چقار صانما نماز اوزره مؤذن
آقشامه قدر دود طعامه نکراندر .

دیشدر .

* *

مکه و مدینه ده افطار ؛ حرم شریفه یاپیلیر . مکه ده
زمزم شریف سقارلی ، مدینه ده مزورلر (یا کلش
آکلا سئلماستین . زیارت ایتدیرنلر دیمکدر . هجاجک
طوافه دلالت ایله یئلره (مطبوف) ده نیندیکهی کبی ،
حجره سعادت پیغمبری نی زیارت خصوصنه رهبرلک ایدنلر ده
(مزور) تعییر اولونور [اولرنده بر افطار تبسیسی
دوناقوب اذانن اول حرم شریفه کتیرتیرلر . تبسیلرده
پیده ، پنیر ، رچل ، خرما ، بورک ، طاتلی کبی شیلر
بولونور . هر سقا و هر مزورک نه قدر حاجیسی و زیارتچیسی
وارسه تبسینک اطرافه حلقه اولارقی طوب آتیلماستی
واذان او قونماستی متعاقب افطار ایدرلر . حجاج وزواره
مکه ده زمزم ، مدینه ده (عین زرقاء) صوبی - صورت
مخصوصه ده صوغودولمش اولارق - ویریلیر . افطاریه
بقیه سی ده فقرایه توزیع ایدیلیر . محاوریندن ، یاخود
مطوف و مزور اولمایان یرلیردن بعضیلری ده خصوصی
افطاریه کتیرتوب مسافرین و محتاجین ایله برلکده
اوروجلرینی آچارلر . بش ، اون دقیقه صو کرا اقامت
اولونور و جماعتله آقشام نمازی قیلینیر .

مکه مکرمه ده خیردیکم ۳۱۲ ره ضاننده شهادی
اولدیم بر خارقه بی بوراده ذکر ایتهدن کچه مه به حکم :
بلده مبارکده حرم شریفه ناظر اولوق اوزره (سلیمانیه)
نامنده بر مدرسه واردرکه اوصیراده مدرسه کنده همدلی
(شیخ اسماعیل نواب افندی) بولونوبوردی . بو ذات
شریف (اظهارالحق) مؤلف مقتدری مشهور (خواجه
رحمة الله افندی) نکی دامادی ایدی . کندیسی طریقت علیه
شاذلیه مجتهدلردن (احمد بن ادريس) ک خلیفه سی اولوب
مکه ده (جنة المعلي) قبرستاننده مدفون بولونانی (شیخ
ابراهیم الرشید) دن ارشاده مأذون اولمشدی .
استاد محترم مشونخوان محمد اسعدده افندی مرحوم
ایله زیارتنه کتیدیکمز برکون ، بزی آقشامه افطاره
دعوت ایتدی .

مدعو بولوندیغمز ایچین عبد عاجز ؛ حرم شریفه کی

عثمانی پادشاهلرینک علمه و علمایه اولان حرمت و محبتلری بک اسکیدر . حق وزرا و رجال عثمانیه بک چوغی مسلك علمدن به تیشمش، مثلاً جندره لی ایله سالاه سندن اولان وزیر اعظم؛ قاضی عسکر لکدن صدراعظم لیه تبدیل موقع ایله مشدر .

بومناستله ایلك پادشاهلر منك مجلسلارنده بیله دینی، علمی، اداری و سیاسی مباحثه لرا گیسک اولمازدی . هله بالذات منتسب علوم اولان فاتح کی، سلیم اول کی حکمدار لر من؛ صورت مخصوصه ده بمختلر کشادیه علمایی؛ علمی مذاکره لرده بولوندورورلردی .

استانبولك ایلك قاضیسی (خضر بک) (محالة الیلتین) عنوانی منظومه اعتقادیه سنه (ملا کورانی) نك (زاد) فعلی لازم اولمق اقتضا ایدر كن متعدی اولارق قوللا نیلمش دییه اعتراض ایدیشی و فاتحك امریله اعتراض واقعی رساله نك زیرینه یازوب ناظمه کونده ریشی، صوکرآ خضر بکك (فی قلوبهم مرض فزادهم الله مرضاً) آیت کریمه سندن عبارت معیندار بر جواب ویریشی معلومدر . آوچی سلطان محمد؛ ادرنده بولوندجه اوتاغ هایونه علمایی دعوتله درس تقرر ایتدیرردی . حتی بر دفعه شیخ الاسلامك بلاغت بیانه منجذب اولارق آرقه سنده کی کسوه شاهانه یی چیقارمش و او مقرر سخن پیرایه الباس ایله مشدی .

کذا سلطان احمد ثالث؛ رمضانده دامادی ابراهیم پاشا نك سراینده او قوتولان درس لرده بعضاً بولونور، علمای موجوده یی احسان و اکرام ایله تلطف ایلردی [*] فقط حضور هایون درس لرینه بر شکل رسمیت ویرن

[*] سلطان عبدالحمید اول ایسه لیالی مبارکده طرق علیه مشایخ و دوریشانی ده سرایه دعوتله طریقت لرینه مخصوص آیینی اجرا ایتدیرر و او مجلسده بولونه رق نشوه دار اولوردی . پادشاه مشارالیهك، غلطه سرایی خواجه سی شیخ خلیل افندیك جنازه . سنده تبدیلا بولونوب غازی قیلدینی تاریخاً مضبوطدر .

افطارده بر قاج یوتوم زمزمه اکتفا ایتدم . نمازدن صوکرآ شیخك مدرسه ده کی او طه سنه کتدك . زمزمه برابر بش، آلتی کیشی واردی . اورته به بر سفره بزی یایدیلر . اطرافه دیز چوکوب او طوردق . بهریمزه برر بارماق قطعه سنده یاییلمش ایکیشر بکسمات ویردیلر . سفره یده فنجان طبقلری ایچنده برآز پینیر، برآز زیتون قویدیلر، برده و قتیله استانبولده یکریمی پاره یه صایلا نلر قطعه سنده . بر قارپوز کسیدیلر . بن؛ بونلری افطارلق ویمکی صوکرآ کله جك ظن ایدیوردم . شیخ افندی؛ صیام دهره مداوم اولدینی و آقشامله سحور اولمق اوزره یکریمی درت ساعتده بریمك اعتیادنده بولوندینی جهته سفره یه او طور مادی .

— بسم الله تفضلوا . دیدی .

یمکه باشلادق و اوروج آچغلیه ده دك . تمامیله طویدیمز حالده سفره ده کی موادك بقیه سی طور و یوردی . او موادكه آچلق و اوزمانکی کنجلك الجاسیله اولنرك مجموعنی یالکنز بن ییه بیلردم . بعد الطعام بر چای ایچدك . و برآز مصاحبه و استفاضه دن صوکرآ حضرت شیخك آلتی او بوب وداع ایتدك . دیشاری به چیقارکن :

اولیا را هست قدرت از آله

تیر بسته باز کرداند ز راه

بیت متوینی خاطر لادم و اولیاء الله حضراتنك قدرتی حقنده کی علمی ایمانی، عیناً مشاهده صورتیله تقویه ایله مش اولدم . مرشد مشارالیهك بالآخره وفاتی خبر آلدیم . قدس الله تعالی سره]

حضور هایون درس لری

رمضان شریفده ذات شاهانه نكده حضور یله سرای هایونده علمای اسلامیه طرفندن بعض آیات قرآنیه تفسیر ایدیلر .

قدیماً ناصیل ایضا اولوندیغی (تاریخ عطا) دن تلخیصاً نقل ایدیورم :

خرقه سعادت دائره سنک هر هفته ، اوچ هفته ده بر وسنه ده بر کره تمیزلنمسی ، تطهیر سنویسنده پادشاهلرکده بولونوب بالذات خدمت ایتمسی معناد ایدی . انبئای تنظیمده قوللانیلان تولبند ، سوپورکه ، سونکر کبی اشیانک اسکیری ؛ آیاق آلتند قالماسین دییه معطل بر قویوه آتیلیر ، تطهیر و تحیره متعلق اشیانک بولوندیغی دولابک آناختاری (دلبند آغاسی) نده طوروردی .

خرقه سعادتک محفوظ بولوندیغی کوموش صندوق ؛ رمضان شریفک ۱۲ نجی کونی (روان اوطهسی) نه نقل ایدیلیر ، دائره مخصوصه نك هر طرفی سوپورولوب سیلینیر ، دیوارلری مسک وکل صولریله طلا ، خرقه سعادت شبکهسی کمال دقتله جلا اولونور ، دائره مبارکه داخلی عود و عنبرلر یاقیلوب تحیر قیلیندقدن صوکررا روان اوطهسنده کی صندوق ؛ صلات و سلام ایله کتیریلیر و پادشاهک حضورنده یرینه وضع ایدیلیردی .

زیارتده بولوناجق وزرا ایله علما ، نقیب الاشرف ، کرسی شیخلری ، دفتردار ، حرمین مفتشی ، محاسبه چیسی ، شهرامینی اقدیلر و یکی چری ، سپاه و سلاحدار آغالریله ، جهجی ، طویجی ، آرابهچی باشی آغلره برکون اول دعوت تذکره لری کونده ریلیردی .

رمضانک اون بشتنجی کیجهسی خرقه سعادت دائره سنده ایکی دانه میشین سفره اوزه یرینه کل صوینی ایله طولو ایکی کاسه واللی ، آتمش عدد تمیز سونکر کتیریلوب سونکرلردن برقاچ دانهسی سلاحدار آغا ؛ کل صوینی ایله ایصلا تیر اوراده بولنان پادشاهه تقدیم ایده ، طرف شاهانه دن او سونکرلر ایله شبکه خرقه مبارکه سیلینیر . حاضر اولان مابین ارکانی طرفندن ده دیگر سونکرلر کل صوینه باتیریلوب دائره نك درو دیوارندن اوزانیله بیلان جهتلره کزدیریلیر ، صوکررا بو سونکرلر ؛ خاص اوطه آغالرینه تودیغ و تبرکاً حفظ اولونوردی .

سلطان مصطفای ثالثدرکه ۱۱۷۲ رمضانده علمانک سرایده درس اوقونمسی اراده ایتشدی .

ایلك درس ایچین قوی امینی ابو بکر افندی مقرر ؛ نییه محمد افندی ، سرای خواجهسی حمیدی محمد افندی ، شیخ الاسلام مفتشی ادریس افندی ، مزلف محمد افندی ، قونوی اسماعیل افندی مخاطب انتخاب اولونمش ، برنجی درس (یا ایها الذین آمنوا کونوا قوا مین بالقسط) آیت جلیله سندن اوقونمش ، مزلف و ادریس اقدیلر انبئای مباحثه ده محادله یه قالدیشمش ، فقط ایکینسی ده مقرر طرفندن الزام ایدیلشدی .

بعده بواصول ؛ عادت مستمره جانی آلدی ۱۱۸۰ سنه سنده تدریسات ایچین ۱۹ مجلس و مقرر و مخاطب اولوق اوزره ۱۲۶ ذات تعیین اولوندی . بدایه رئیس دهنیلن مقررلرده بعد بو عنوان ویریلدی .

الآن حضور هایون درس لری ۸ جاسه دن عبارتدر . هر مجلسک بر مقرری و اون بش مخاطبی وارددر . شو حاله اوجالسه علمادن ۱۲۸ ذات مأمور دیمکدر .

بحث طولانیسیله شوراده بر حقیقی سویله یه حکم : سلطان عبدالحمید ثانی نك حضورنده مقررک و مخاطبک ایدن خواجه اقدیلردن بعضیلری ؛ پادشاهه تبلیغ احکام ایله نصیحت و یرده جکلری یرده استدعای عاطفت معرضنده عرضحال و یریرلردی !

خرقه سعادت زیارتی

معلومدرکه طرف جلیل نبویدن جائزه ستایش اوله رق (کعب بن زهیر) احسان بوپورولمش اولان خرقه سعادت ؛ امانات مبارکه سنآره میانده سلطان سلیم اوله انتقال ایله مش و خلیفه مشارالیه طرفندن طوپ قانی سرایی داخلنده یاپدیریلان دائره مخصوصه یه وضع اولونمشدی . جناب سلیمک اثر احدائی اولان و آلان رمضان شریفک اون بشتنجی کونلری اجرا ایدیلن خرقه زیارت مراسمنک

(حضرت اویس القرنی) به احسان بویوریش و امانات مبارکه میانده مقام خلافت انتقال ایله مش اولان (خرقه سعادت) ده فاتح جوارنده اسکی علی پاشا محله سنده سلطان عبدالمجید خان طرفدن یاپدیریلان جامع شریف داخلنده کی دائرة مخصوصه یه نقل ایدیش اولدیغندن رمضان شریفک اون بشندن صوکره عموم اهل اسلامه برای زیارت کشاده بولوندورولور .

عسکره بقلوا توزیمی :

خرقه سعادت زیارتی کوننده یکی چری ایله سائر عسکره مطبخ هایونده پیشربیان بقلوالرک هراون تفره برتبی اعتباریله توزیمی معتاد ایدی . اسکیدن اعتباراً سفرلرده ظفر وقوع بولونجه عسکره یخنی و پلاو، زرده و یریله سی عادت حکمنه کیرمش [*] مؤخرأ اردو افرادینک علوفه توزیعنده چوربا و پلاو، زرده ایله، رمضانک اون بشنچی کونلری بقلوا ایله تلخینی اصول اتخاذ ایدیلشدی . او کون یکی چریلر ؛ ضابطلری معینده اولدقلری حالده سرایده کی مطبخ دائرة سنک اوکنه طوبلانیرلردی . پادشاهلرده برنجی اورته افرادندن بولوندقلری جهتله اول امرده ذات شاهانه ایچین ایکی تبی آریلیر ، بعده بقلوا تبسیلری فوطه لرندن یشیل بویالی صیریلره طاقیلیر و هر صیریق ایکی یکی چری طرفندن اوموزلانوب و هر بر بلوک اوسته و سقا و متولی و اوپه باشی قره قوللقچی و یراقداری اوکلینه دوشه رک آلائی ایله قشله لره ایصال و بعدالتاول ایرتسی کون تبی و فوطه لری مطبخ عامریمه اعاده و اسبال « اولونوردی .

نور ایچنده یاتسین . سلطان عبدالمجید خان زماننده ده استانبولده کی قوای عسکریمه ؛ لیلال رمضانده طابور طابور ییلدیز سراینه دعوتله اطعام و برر معاش نسبتنده عطیه لرله اکرام ایدیلیردی .

§

۱۵ رمضانده صباح نمازی خرقه سعادت دائرة سنده جامعته قیلینیر و صلات ظهردن ایکی ساعت اول خرقه سعادتک یالیزلی کوموش صندوق ؛ کوموش سه پاسی اوستندن قالدیریلوب صوم صیرما ایشله مه لی یا صدیقلر اوزهرینه قونولور ، نزد پادشاهیده بولونان آلتین آناختارله صندوق آچیلوب ایچنده کی صوم صیرما و ایچی ایشله مه لی یشیل قطیغه دن معمول یدی عدد بوغچه نک شربتری جوزولور ، اونلر داخلنده کی آلتین برچکمه جه ، ینه پادشاهده طوران آلتین آناختارله کشاد ایدیلیر ، خرقه مقدسه نک یاقه دوکمه سی ؛ ایچنده بر مقدار صو بولونان برکاسه یه صوقولوب عنبرلی آتشدانده قوروتولور . و او کاسه ده کی صویه مؤخرأ تمیز صو علاوه سیله بعض ذواته هدیه متبرکه اولوق اوزره کونده ریلیردی .

۱۲۴۲ تاریخنده (صو اصولی) لغو ایدیلدی .

بواشیلر ختام بولدقدن و اوکله نمازی ادا اولوندقدن صوکره حافظلر طرفندن قرآن کریم تلاوته باشلانیر . واولا ذات شاهانه ، بعده مابین ارکانیله خاص اوپه آغلاری زیارتده بولونوردی .

رجال اندرونک ختام زیارتنده خارجده کی مدعومنده ورود ایدره رک صدر اعظم ، شیخ الاسلام ، قاضی عسکرلر و سائر تشریفات صیراسیله زیارت ایده لرلردی .

ذات شاهانه نک صاغ وصول طرفلرنده طوران صدر اعظم ایله قیزلر آغاسی ؛ خرقه سعادتک تلثم ایدیلن محل مبارکنی هر تقییلی متعاقب برر دستمال ایله [*] سیلر و اودستمالی زیارت ایدنه و یریردی .

اندرون و بیرون رجالنک زیارتندن صوکره سعادت دائرة سی خلوت اولور و قیزلر اغاسیله سائر حرم آغلاری قالب شهرزادکان ایله حرم هایون زیارتده بولونوردی .

* *

[*] الان و یریلن بودستمالر اوزهرنده :

خرقه حضرت فخر رسله

اطلس چرخ اولامازبای انداز

یانه رق ، یاقیله رق عرض تکاپو ایدره رک

قیل شفیع اعه عرض نیاز

قطعه سی مطبوعدر .

[*] نیته کیم استانبولک ضبطی اوزهرینه اوق میداننده عسکره برضافت و یریش وائشای طعامده بالذات فاتح طرفندن خدمت ایدیلشدی .

۱۷ رمضان

رمضانك اون یدنجی کونی ده بوتون عالم اسلامجه
تخطر وتسعید ایدیلجهك برروز مبارکدر . چونکه :
قرآن کریمك آیات اولین منزلهسی اوکون نزول ایتدیکی
کبی ۳۰۵ قهرماندن عبارت اولان براردوایله بدرموقعنده
وقوعه کلن فداکارانه برحاربده ینه اوکون مسلمانلق
مظفر اولمشدی .

بوکونك کیجهسنده اسکدارده کائن حضرت نصوحی
قدس سره درگاه شریفنده برجمیت کبری ایله آیین
شریف اجرا واجله رجال خلوتیه دن (قره باش ولی)
حضرتلرینک تربته منیفده محفوظ اولان تاجی لاجل
التبرک زیارت ایدیلیر .

§

رمضانك ۲۱ نجی کیجهسی طرف پادشاهیدن صدر
اعظمه افطاریه کونده ریلیر ، ۲۲ سنده دارلسماده
آغاسی طرفندن ینه صدر اعظمه یمک تقدیم اولونوردی .
بوتلری کوتوزن قوشچی باشی ایله قالفه سنده صدر اعظم
طرفندن خلعت گیدیر یایردی .

§

اعتکاف

یاقین و قتلره قدر رمضانده جوامع شریفهك صوك
جماعت یرلرنده و پرده ایله تفریق ایدیلش مناسب محللر
داخلنده استتار ایله مش بعض ذوات کورولور « اعتکافه
کیرمشر » دییه حرکتلری تقدیر و کندیلری نظر حرمتله
توقیر اولونوردی .

اعتکاف ؛ لغة حبس ، منع و ملازمت دیمك اولوب
(نفسی قصد طاعتله مسجد حبس ایتك) معنانه بر اصطلاح
شرعیدر .

سوره بقره ده (وعهدنا الی ابراهیم واسمعیل أن

ظهرا یتقی للطائفین والما کفین والركع السجود) آیت
کریمهسی واردرکه الله اعلم « طواف ایدنلر ، اعتکافه
کیرنلر ، رکوع وسجود ایله نماز قیلانلر ایچین یتیمی ،
یعنی کعبه مکرمه بی تمیزلهك » مألنده در [*]

شو آیت کریمه دن ابراهیم واسماعیل علیهما السلام
زماننده مساجد و معابدده اعتکاف ایدنلر بولوندی
آکلاشیلدین کبی بنی اسرائیلک حضرت موسی ایله بحر احمری
کچدیکنده بوتلره عبادت و تخانه لرده اعتکاف ایدنلره
تصادف ایله دیکی ، حق اونلری کورن بنی اسرائیلک
« یا موسی بزمده اونلرک کی کبی معبودلر یاپ » دیدیکی
وجاب موسی طرفندن « سر ؛ حقیقه جاهل بر قومسکز »
جوابی ویریلدیکی سوره اعرافده (وجاوزنا بنی اسرائیل
البحر فأتوا علی قوم یعکفون علی اصنام لهم قالوا یا موسی
اجعل لنا آلهة کما لهم آلهة قال انکم قوم تجهلون) آیت
کریمه سندن منفهم اولمقده در .

مبدأ بشریتدن بری ؛ هر قوم ایچینده خلقتدن انقطاع
ایله یئر و تنها بر یر چکیلوب حق ایله اولمق ایسته یئر
بولونمش اولدین کبی حالاده بولونمقده درکه خلوتلر ،
چله لر ، اربعینلر ؛ هپ بومقصدده مبتدیر . حضرت مولانا :
قعر چه بکزید هر کو عاقلست زانکه در خلوت صفاهای دلست
بوورورکه « عاقل اولان ، ولوکه قویو دی اولسون
[*] حسین واعظ ؛ تفسیرنده دیرکه :

اهل اشارت ، یعنی عرفای امت ؛ بو آیت کریمه شویله
بر معناده و برمشدر :
حریم دوست اولان کوکل خانه سنی ؛ دنیا و آخرته تعلق
غبارندن تمیزلهك .

اگر حریم دل از غیر دوست سازی پاک
صفای وحدت صرف اناروکنی ادراک
یعنی : حریم قلبی ؛ دوستدن ماعداسندن تطهیر ایلر سهك
اوراده وحدت صرف صفاسنی ادراک ایدر سهك .
(شیخ شمس الدین سیواسی) نک :

سور ، جیفار خاطر دن اغیاری تجلی ایده حق
پادشه قونماز سرایه خانه معمور اولمادن
یتیمی ده بو صیراده خاطره کلیر .

دنیا دن تفریح و نفسی مولایہ تسلیم ایله ملازم باب کریم اولش
ومکر عدودن آنک حصن حصینته صغینمش ولسان حال ایله
رم بنی مغفرت ائمه دیکه بن بوقیودن آیریلام دیمش اولور»

لیلہ قدر

«معلومدرکه لیلہ قدر شرف کیجه سی دیمکدر . حدیث
شریفلر ناطق اولدینی اوزره رمضان شریفک عشر اخیرنده
مکنوند . احیای لیالییه اجتهاد اولنق ایچون اخفایورلشد .
معتکفاً احیاء عشر اخیر رمضان ایله تفقد اولنق کرکدر .
(نوی) نک بیاننه کوره اک امیدلیسی او عشرک اوتاری، یعنی
تک کیجه لریدر . اوتارک ارجاسی (اک زیاده اومولانی) دخی
یکرمی یدنجیسیدر . اولیلہ مبارکده کی عمل ، آندن خالی اولان
بیک آیده کی عملدن خیرلیدر - کتاب الصلاة»

لیلہ قدر ؛ عمان مغفرتک خروشان بولوندیغی مبارک
برکیجه درکه قرآن کریمک سهای دنیایه نزولی بوکیجه ده
واقع و شرف و مزیتی حقنده برسوره مستقله نازل اولمش ؛
اوکیجه نی طاعات و عبادات ایله احیا ائمه نک بیک آیلق
مدتک عبادت یرینه کچه چکی بیلدیریلشد . فقط اوکیجه یه
تصادف املیله سائر کیجه لرده بوش کچیریله سین دییه . لیلہ
قدر ؛ لیالی سائر آراندده کیزله نیلمشدر . بوکا بنده
عرفادن بری :

ای خواجه چه جویی زشب قدر نشانی
هرشب شب قدرست اگر قدر بدانی

دیمشدرکه «افندی! قدر کیجه سنک علامتی نیچین
آریوب طور و یورسک؟ قدرنی بیلیرسه ک هرکیجه لیلہ
قدردر» مألنده در .

شیخ محی الدین اکبر قدس سره حضرتلری ؛ قدر
کیجه سنی ربیع الاولده ، شعبانده و علی الاکثر رمضانده
ادراک ایله دیکنی (فتوحات) نده یازیور .

اشهر و اکثر اقواله اتباعاً رمضانک یکرمی یدنجی
کیجه سی لیلہ قدر اعتبار اولونمشدر . بناء علیه اوکیجه
لهویات و کمیات تعطیل ایدیلیر . استانبولک آیا صوفیه
و حضرت خالد کبی بعض جوامع شریفه سی صباخه قدی

تنها بریره چکیلیر . چونکه : خلوتده صفای قلب حصوله
کیر «دیمکدر .

عایه الصلوة والسلام افندی مزده جبل حراده تحنث،
یعنی ازوا بو یورمش اولدقلری حالده وحی الہی نزول
ایتمشدی .

اعتکاف؛ مسلمانلرده برامر مشروعدر . ارککک ،
جامعتله نماز قیلینیر برمسجد داخلنده ، قادینک خانه سنده
نمازکام اتخاذا ایله دیک اوطه و یا کوشه ده اعتکاف نیتله
اوطورماسندن عبارتدر . واجب ، سنت ، مستحب اولمق
اوزره اوچ قسمدر .

واجب ؛ نذر ایله یاپیلان اعتکافدرکه نذرینه کوره
هر وقت یاپیلیر . بونده معتکفک صائم اولماسی مشروطدر .
سنت ؛ رمضانک عشر اخیرنده ، یعنی یکرمیسندن
صوکنه قدر اولان مدت ظرفنده یاپیلیر . چونکه :
صلی الله علیه وسلم افندی مز او وقت اعتکافه کیره لرلردی .
بونده ده معتکف صائم بولونور .

مستحب اولان اعتکاف ایسه عشر اخیر رمضاندن
ماعدا اوقاتک هپسند یاپیلیر . مدتی ، وقتی معین دکدر .
«حتی جامعہ کیرن کیسه کیجه دخی اولسه چیقنجه یه قدر
اعتکافه نیت ایدرسه اوراده قالدینی مدت نافله معتکف اولور
وجامعدن چیقمله اعتکافی نہایت بولور ... ایکی جهت قبولری
اولاف جوامع شریفه دواخلنی بول ایدنک جائز اولمادینی حالده
طهارت اوزره کلوب کچمک ایچون چاره شرعی بودر ، یعنی
اعتکافی نیت ایله مکدر - کتاب الصوم»

شو حکمه بناءً جماعت مسلمینک اعتکاف ثوابندن ده
بهره دار اولماسی . ایچین کندیلرینه بر مخطره اولمق اوزره
مکه و مدینه حرم شریفلرینک قایلر یاقین بولونان دیره کلری
اوزره رینه «نویت سنة الاعتکاف» عبارده سنی حاوی لوحه لر
اصیلیمشدر .

طاحی ذہنی افندی دییورکه :

«اعتکافک محاصنی بی احصا در . معتکف ، قلبی امور

کشاده و جماعه مالی بولونور آياصوفيه جامع شريفده بعض مشايخ و درويشان طرفدن آين طريقت اجرا اولونور . کذا شهر مزیده کی بعض خانقاهلرده مقابله شريفه ياپيلير و ذکر ايديلير . جامعلرده حفاظتک تلاوت ايله ديکی مقابله لرك على الاكثر ۲۶ رمضانده ختم دعاری اوقونور .

قدر آلاي

أمیر المؤمنین و امام المسلمین حضرت تلي؛ قدر کجه سی آلاي ايله سرای هايوندن حيقوب جوارده کی جامعلردن برنده ادای صلات ایدور .

تاریخ عطا صاحبی؛ زماننده ياپيلان قدر آلاي شویله تعريف ایدیور :

« ليله قدوده آلاي والا ايله آياصوفيه جامع شريفه عزيمت بيورلسی قاعده دن اولقله ليله مذکورده اگر موکب هايون صيفيه ايسه اول کجه يکی سرای هايونده افطاره رغبتله نوبتي خاص اوطلاي اغالردن ماعدا جمعه سلامتی تشریفاتنده بولنان کافه اندرون ارباب مناصبي معيت هايونده بولندقلری و رداء شريف دائره عليه سی پيشکاهندن تا آياصوفيه جامع شريفته سلامتی قبوسنه قدر طرق وفضا مشعله لرله بالتوير يکرمی قدر مشعله عکاملرنا کبنده پيش هايونده کشيده و مشعله لرك آرقه سنده مفعملری قمری ویشیل بویالی قرق عدد کيز فتار لرله خاصکی آغالر دوان اولدقلری حالده جامع مذکورده عزيمت هايون شرفوقوعنده نوبتي اولان امام سلطانی افندی به بلاقتدار ليله قدر نمازی جماعته ادا اولندقدن صکره بواصول ايله عودت بيوريلور »

فطره

و

ترفيه فقرا

« الفطرة : فانك كسريه صدقه فطره دينور که رمضان صومناك تشکری ضمنتده فقرايه ويريلن صدقه دن عبارتدر - قاموس ترجمه سی »

صدقه فطره ويريله سی؛ ايکنجه سنه هجريه رمضاننده واجب قيلينمشدر . چونکه ؛ بایرام؛ يوم سرور اسلام

ایدی ، اوکون فقرانك ده سهوينمهی لازم کليوردي . هیچ اولمازه اوکون ارباب احتياجک تسلدن مستغنی براقيلماسی ضمنتده طرف رسالتدن (اغنوم فی هذا اليوم عن المسئلة) بيورولمشدر .

محفله درج ايديله باشلانيلان (مسلمانلغک مدینه خدمتلی) عنوانلی اثر عاجزیده صيراسی کنگجه ايضاح اولوناجنی وجهله سعادت بشری کافل بولونان مسلمانلق؛ دائمی صورتده ترفيه فقراي منتسبلرينه توصيه ايتمش واولا صدقه، بعده فطره ، داهای صوکرک زکات اعطاسی ارباب غنايه امر ايله مشدر . بورجدن وحوایج اصلیه دن فضله اوللق اوزره ايکی يوز درهم کوموش ، ياخود اوقيمتده مالی بولونان حر و مکلف هر مسلمان ايچين فطره ويرمک واجبدور .

فطره ؛ شو درت شیدن ويريلير : بوغداي ، آرپا ، قورو خرما و قورو اوزوم .

بوغداي ايله اونندن ، ياخود سويق ندن [*] ياريم صاع ، یعنی ۵۲۰ درهم ، آرپا ، قورو خرما و قورو اوزومدن برصاع ، یعنی ۱۰۴۰ درهم اعتباريله يا عيناً ، يابدلاً اعطا اولونور .

بوللق وقتده بدلاً ، قیطلق زماننده عيناً ويريله سی افضلدر .

فطره نك هر سنه کی مقدار بدلانی مقام مشيختجه بالحساب خلقه اعلان اولونور .

« صدقه فطره نك وقت وجوبی : يوم فطر صباحي درکه شوالك ايلك كونك طلوع فجرندن اعتباراً اعطاسی واجب اولور . آندن مقدم ويا مؤخر اولارق دخی ويريله بيلور ... نيت ايله ويريلور . حين افزنده ايدیلن نيت دخی کافی اولور .

فقيره ويرير ايکن بيلديرمک لازم دکلدور . کتاب الصوم حاجی ذهني افندی مرحومک بيان ايتديکی احکامدن بالحاصله اوزره ی چیزکیلی بولونان فقرمه نظر دقتی [*] سويقك تورکجه سی (قاود) درکه قاورولمش ، بعده يقانونب قورو تولمش اون ديمکدر .

« عرفه : صدقه و زننده ذی الحجه نك طقوزنجی كونیدر .
عید فطر نك ماقبله اطلاق اولنماز - كتاب الصلاة »

رمضانك صوك كونه بيله ذی الحجه نك دوقوزینه
قیاساً عرفه دنیلمه سنه لغتك مساعدده سی اولمادیقی حاجی
ذهنی اقدینك یوقاریکی افاده سندن آكلاشیلیور . هادی
ایکی بایرامك برر کون اولنه ، یکدیگرینه قیاساً عرفه
کونی دنیلمش و هر کسجه قبول ایدیش . بونکله
اكتفا ایله سه كده (Veille) کلمه سی (عرفه) دییه کویا
تورکجه لشدیروب (اعلان حرب عرفه سنده) (روز خضر
عرفه سنده) کی یازیلر یازماسق شیوه لسانی محافظه ایتش
اولما میز ؟

مدقق و مقتدر بذات چیقسه ده بوکی ترجمه غرابتلری
تصریح و تصحیح ایتسه نه ای اولور .

عرفه معایده سی

اسکیدن رمضان شریفك صوكنجی کونی ایکیندیدن
صوکرآ سرای هایبونده برمعایده رسمی اجرا اولونوردی .
شو وجهله که : عرض اوطه سی اوکیه برتخت قورولور ،
سرای بندکانی تربیب صیراسیله دزیلیر ، بعده ذات
شاهانه ؛ عرض اوطه سندن چیقوب تحته اوطورور ،
مهرخانه طساقیمی طرفندن دیوان نوبی چالینیر و دعاچی
اقدی طرفندن علی المعتاد دعا ایدیلیر ، صوکرآ ذات شاهانه ؛
حضاری نظر التفاتیه تالطیف ایله یه زك عرض اوطه سنه
عودت ایدردی . پادشاهك ورود وعودتده آقیش
اجرا اولونوردی .

بونی متعاقب کلن سلاطین جامعلری خطباسی ؛
خنکار اماملرینك دلالتیه آغالر جامع شریفه کوتورولور ،
اوراده کی محفل هایبونه کلن پادشاهك اراده سیله آیاصوفیه
خطیبندن ابتداء بوتون خطیبلر طرفندن برر عشر شریف

جلب ایله مك و بر قسم قادینلرله عوامدن بعضیلرینك
یادینی برمناسبتنزلکك لزوم ترکی سوله مك ایستهرم :
مثلاً قاتح ، یاخود بایزید جامع شریفده فقیر برواعظ ؛
رحله باشنده تبلیغ احکام ایدیور . برده آرقه صیرادن
بری ؛ قوبندن ، یاخود قوشاغی آراسندن چیقاردینی
کیسه یی آخرنندن طوتوب صالایه صالایه ماغنی چوزد کدن
والقی صوقوب آووچلادینی پاره لری شاقیر شاقیرینه کیسه نك
ایچنه دوکد کدن صوکرآ یاقلادینی یانیق وسیلیک بریوزلکی
آله آلیور ، جماعتك اوموزلرینه باصهرق رحله نك اوکته
قدر واریور . آنده کینی خلقه کوستروب شاهد طوتارجه سنه
اوزاتهرق :

— خواجه ! شو ، نم فطرهم . آلدك ، قبول ایتدكمی ؟
دییه صوروپور ، عادتا مقابلنده مقبوض سندی ایسته مه دیکی
قالیور .

مادام که فطرهم بر صدقه در والله رضاسی ایچین وریلیر .
الله رضاسی ایچین اللهم قوللرینی ده دوشونمیلی ، اونلر كده
عزت نفسنی جریحه دار ایتمه لیدر . جناب حق (ان
تبدوا الصدقات فنعما هی وان تحفوها وتؤتوها الفقراء
فهو خیر لکم - سورة البقرة) بویورمشدر که صدقاتی
آشکاره ویربرسه کز ایدر ، اونی کیزلیجه فقرایه اعطا
ایده رسه کز او حق کزده داها خیرلیدر دیمکدر . نه ایچین
ویریلدیکنی تصریح لزوم اولمایان بر صدقه نك جزئیته برابر
علناً دکل ، اعلاناً اعطاسی ؛ آلاحق آدامك اوقالا بالقده
اوتانماسنه ده کمز (قول معروف و مخفرة خیر من صدقه
یتبعها اذی)

عرفه کونی

بوتعبیری بز ، رمضانك یوم اخیرنده ده استعمال
ایدیوروز . حال بوکه :

« یوم عرفه : فتحاته و حرف تعریفنر ماه ذی الحجه نك
طقوزنجی كونیدر که حجاج عرفاتده وقوفی كونیدر - قاموس
ترجمه سی »

بر قاچ رباعی

حقسك ديه ناحقه خطاب ايمه صاقين
وجدانكي محكوم عذاب ايمه صاقين
كوسترمه حريم دلي بيكانه لره
نا اهل اولانه كشف نقاب ايمه صاقين

* *

ظن ايمه بزي باده پرستز ساقی
هپ نشوه اقرار ايله مستز ساقی
نادی جهانه بويله سرخوش كلذك
پيمانه كش بزم المستز ساقی

* *

نالنده سي بز بخت ستمكار مزك
بيلم صوکی كلزمی بو اديار مزك
بز اويله مهاجرز كه اغلار كزه رز
احوال پریشاننه انصار مزك

* *

نی ناله زن سبجه بدستم کردی
نی نغمه گر باده پرستم کردی
این فیض چه فیض است که بارتك لبش
بی ساقی و بی پیاله مستم کردی

* *

گر رند خرابانی و گر مرد رهی
هشیار نخواست زهش گر زهی
رو بزم دگر بجوکه در بزم جهان
يك ساغر پر دهند صد جام بی

* *

من همد عارفان قدسی گهرم
در بزم الهیان جونی ناله گرم
با کرمی عشق سینه سوزش هرگاه
بینوشم و لب تشنه جام دگرم

از میرلی توقادی زاده

شکیب

او قونور و ختام تلاوتده هر برینه عطیه شاهانه توزیع
قلینبردی .

ائمه و خطبانك عرفه کونی سرايه کیدوب عطيه
آمالری جالا جاریدر .

* *

ینه عرفه کونی

بری و بحری ارکان وامرای عسکریه ديمك اولان
يکی چری آغاسيله جبهه جي باشی ، طویچی باشی ، خبره جي
باشی ، طوپ آراهه جي باشی ، لغمجی باشی ، قول کدخداسی ،
سکبان باشی ، زاخارجی باشی ، صامسونجی باشی ، طورناجي
واو جاق کدخداسی ، غربای یمین و یسار و علو فغان یمین
ویسار آغالری ايله قپودانه ، ریاله ، باطرونا بکلر و ترسانه
کدخداسی ، لیمان رئیس و سائر ضابطان ؛ عرض او طه سنده
معایده رسمنی اجرا ایده رلردی .

* *

ینه او کون ذات شاهانه ؛ طوپ قاپی سزاینک اوچنجی
برنده کی قصر هایونی بالتشریف سلاحدار آغا طرفندن
تقدیم ایدیلن و باش چوقدار آغانك رکوبيله دولاشدیریلان
آتی قبول ایدره ، بعده صدر اعظم طرفندن تقدیم قیلینان
دونامش درت آت ؛ حضور هایونه عرض اولونور ،
بونلرده میراخور اول و ثانینك رکوبيله تجربه ایدیلدکن
صوکر ا اصطبل طامره یه کونده ریلیر ، سلاحدار آغا ؛
تقدمه سنك قبولنه تشکر ایچین آیاقی اوپرکن قوغوش
آغالرینك (طوماق اویونی) اوینامالری اراده بویورولور ،
اویونك ختامنده سلاحدار واسطه سیله یاره سربیلیر
و آغالر طرفندن قاپیشیله رق مراسمه ختام ویزیلیردی .

طاهر المولوی